
Índex

PREFACI	15
INTRODUCCIÓ	19
Capítol 1. La filosofia a Bizanci	27
1.1 Referències històriques i culturals	28
1.2 Les institucions escolars.....	29
1.3 Pensadors i corrents de pensament: l'alta edat mitjana.....	32
1.3.1 La dissidència filosòfica: Harran.....	32
1.3.2 La dissidència teològica: nestorians i monofisites	33
1.3.3 El pensament bizantí fins a Foci.....	36
1.3.3.1 El Pseudo-Dionís (segle VI)	37
1.3.3.2 Foci (c. 820-891).....	38
1.4 Els segles XI-XII	39
1.4.1 Miquel Psel-los (1018-c. 1078)	39
1.4.2 Joan Ítalos (fl. c. 1055).....	42
1.4.3 Eustrat de Nicea (c. 1050-c. 1120).....	43
1.4.4 Miquel d'Efes (fl. c. 1110)	45
1.4.5 Isaac Comnè el Sebastocràtor (fl. c. 1140).....	46
1.4.6 Les relacions amb Occident. Els segles XII-XIII	47
1.5 El segle XIII	49
1.6 El segle XIV	50
1.6.1 Nicèfor Khumnos (c. 1250-1327)	51
1.6.2 Teodor Metokhitis (1270-1332)	51
1.6.3 La controvèrsia hesicasta	51
1.6.3.1 Barlaam de Seminara i Gregori Palamàs.....	52
1.6.3.2 Nicèfor Gregoràs (c. 1295-1360)	53
1.6.4 La influència d'Occident: tomisme i antitomisme	54

1.7	El segle XV	55
1.7.1	Platonisme i aristotelisme	56
1.7.1.1	Gemist Pletó (1355 / 1360-c. 1452)	56
1.7.1.2	Jordi Escolari (c. 1405-1472)	57
1.8	L'heretatge de Bizanci.....	58
Capítol 2.	L'islam oriental.....	59
2.1	Filosofia dins l'islam i filosofia de l'islam	59
2.2	Les condicions geopolítiques: les conquestes del segle VII.....	60
2.3	L'Orient islamitzat.....	62
2.4	La filosofia sota els omeies	66
2.4.1	Harran o la supervivència del paganisme.....	66
2.4.1.1	El món cristià de Síria i Pèrsia	68
2.4.1.2	L'aristotelisme jacobita del segle VII: Qinnixrīn.....	69
2.4.1.3	Joan de Damasc († a. 754) i la tradició melquita	70
2.5	L'era abbàsida.....	71
2.5.1	L'edat d'or abbàsida (750-945 / 946)	72
2.5.1.1	El paper dels cristians.....	72
2.5.1.2	Una filosofia de llengua àrab.....	73
2.5.1.3	Traduccions i traductors	73
2.5.1.4	Les traduccions d'Aristòtil	74
2.5.1.5	Platonisme i neoplatonisme. Plató.....	75
2.5.1.6	Plotí i la « <i>Teologia</i> » d'Aristòtil	76
2.5.1.7	Procle i el <i>Llibre sobre el bé pur</i>	78
2.5.1.8	Els mètodes de traducció.....	80
2.5.2	Els filòsofs cristians de Bagdad.....	82
2.5.2.1	Hunayn ibn Ishāq (808-873).....	82
2.5.2.2	Abū Bixr Mattā ibn Yūnus († 940).....	83
2.5.2.3	La «controvèrsia de Bagdad»	83
2.5.2.4	Yahyā ibn 'Adī (893 / 894-974)	85
2.5.3	Resistència a l'islam. La reacció mazdaïsta.....	87
2.5.4	Filosofia (« <i>falsafa</i> ») i teologia (« <i>kalām</i> ») a terres de l'islam	87
2.5.4.1	El <i>kalām</i> : una entitat transcultural.....	89
2.5.4.2	El mutazilisme: els seus partidaris, els seus adversaris	91
2.5.4.3	Ax'arī (874-935).....	92
2.5.4.4	Kindī (c. 800-c. 866)	92
2.5.5	La crisi del segle X. La reconquesta bizantina i el període dels tres calífats	95
2.5.5.1	Abū Bakr ibn Zakariyā ar-Rāzī (864-925)	97
2.5.5.2	Abū Ḥātim ar-Rāzī (m. c. 933).....	97
2.5.5.3	La florida mística: el sufisme.....	98
2.5.5.4	Fārābī (870-950).....	100

2.5.6	L'era buwàyhida.....	102
2.5.6.1	Abū Sulaymān al-Mantiqī (c. 912-c. 985).....	102
2.5.6.2	Abū 'Alī Aḥmad b. Muḥammad ibn Ya'qūb Miskawayh (c. 930 / 937-1029)	103
2.5.6.3	Ibn Sīnā (980-1037).....	103
2.5.6.4	Orient i Occident. Els grans temes de la filosofia d'Avicenna.....	106
2.5.6.5	El tombant del segle XI. L'era seljúcida	107
2.6	L'era mongola	119
2.6.1	Naṣīr ad-Dīn aṭ-Ṭūsī (1201-1274).....	119
2.6.2	Ibn Taymiya (1263-1328).....	120
2.6.3	Ījī (1281-1355)	121
Capítol 3. L'islam occidental		123
3.1	Naixement de l'Espanya musulmana	124
3.2	De Bagdad a Còrdova. La translació continua.....	126
3.3	La filosofia a l'època del califat. Ibn Ḥazm de Còrdova (994-1064)	127
3.4	Els almoràvits (1086-1147).....	129
3.4.1	La «controvèrsia de Saragossa». Ibn as-Sīd al-Baṭalyawṣī (1052-1127).....	130
3.4.2	Ibn Bājjā (m. 1139)	130
3.4.2.1	El règim del solitari o l'emergència d'allò polític...	132
3.5	L'era almohade (1147-1269).....	135
3.5.1	Ibn Ṭufayl (m. 1185).....	136
3.5.1.1	Ibn Ṭufayl i González: l'avicennisme llatí i la filosofia «espanyola»	138
3.5.2	Ibn Ruxd (1126-1198).....	141
3.5.2.1	Filosofia i religió	143
3.5.2.2	El monopsiquisme	148
3.5.2.3	La psicologia averroista del coneixement i la modernitat.....	152
3.5.3	El «després d'Averrois»	157
3.5.3.1	Ibn Sab'īn (1218-1270)	158
3.6	Fi de la filosofia o filosofia de la fi?	158
Capítol 4. La filosofia jueva		161
4.1	La filosofia jueva a terres de l'islam	163
4.1.1	Un <i>kalām</i> jueu	163
4.1.2	<i>Falsafa</i> jueva o filosofia jueva?.....	164
4.1.2.1	Ishāq al-Isrā'īlī (c. 855-c. 955 / 956).....	167
4.1.2.2	Xelomó ibn Gabirol (1021-1051).....	170
4.1.2.3	Yehudà ha-Leví (1075-1141).....	176
4.1.2.4	Maimònides (1135 / 1138-1204).....	181

4.2	La filosofia jueva en el món cristià	188
4.2.1	El moviment de traducció jueu	189
4.2.2	El segle XIII	190
4.2.2.1	A Provença. La crisi de 1230-1233	190
4.2.2.2	Xem Tob ben Yossef ibn Falaqerà (c. 1223 / 1225-d. 1291).....	190
4.2.2.3	Isaac Albalag (fl. c. 1270) i l'«averroisme jueu»	190
4.2.2.4	A Espanya. Filosofia i càbala	194
4.2.2.5	Les controvèrsies amb els cristians	195
4.2.2.6	A Itàlia. La trobada amb l'escolàstica	196
4.3	El segle XIV	196
4.3.1	Guersònides (1288-1344).....	197
4.3.2	Moixé Narboní (1300-1362)	200
4.4	El segle XV	201
 Capítol 5. L'alta edat mitjana llatina		205
5.1	Boeci (480-524)	207
5.1.1	L'ésser i l'ens: la diferència ontològica.....	209
5.1.2	Onto-lògica boeciana i teoria de les categories.....	211
5.1.3	Semàntica dels termes concrets i paronímia	212
5.2	Després de Boeci.....	214
5.3	L'Occident bàrbar.....	215
5.4	Monaquisme i teologia.....	218
5.5	El renaixement carolingi	219
5.5.1	Joan Escot Eriúgena (c. 810-c. 870).....	224
5.5.2	Godescalc d'Orbais († c. 869) i Hincmar de Reims (806-882)	228
 Capítol 6. El segle XI		231
6.1	Fulbert de Chartres (c. 960-1028).....	232
6.2	Abó de Fleury (c. 945-1004).....	233
6.3	L'omnipotència divina: naixement d'un problema	234
6.4	Represa de la controvèrsia eucarística	238
6.4.1	Lanfranc de Pavia (c. 1010-1089).....	238
6.4.2	Berenguer de Tours (c. 1005-1088).....	239
6.5	Anselm de Canterbury (1033 / 1034-1109).....	241
6.5.1	Significació i denominació	242
6.5.2	Originalitat i posteritat d'Anselm.....	245
6.5.3	Provar l'existència de Déu. Anselm i l'argument «ontològic»	248

Capítol 7. El segle XII	251
7.1 La paradoxa geocultural d'Occident.....	252
7.2 Els dos renaixements del segle XII	253
7.3 El món llatí després de la reconquesta. La «tradició europea origi- nària»	255
7.4 Les escoles del segle XII. Chartres. Saint-Victor.....	256
7.5 Els dialèctics de París: nominals i reals.....	260
7.5.1 Pere Abelard (1079-1142).....	262
7.5.1.1 La problemàtica dels universals.....	262
7.5.1.2 La teoria de l'estatut. El no-realisme.....	263
7.5.1.3 El diàleg intercultural	265
7.5.2 Gilbert de Poitiers i els porretans	266
7.5.3 Adam de Balsham († a. 1159) i els adamites.....	270
7.6 Contra la dialèctica. Bernat de Claravall (1090-1153)	273
7.7 Naixement de la teologia escolàstica. Les sentències. Les summes.	275
7.8 Naixement de la filosofia política	278
7.8.1 Joan de Salisburly (c. 1125-1180)	278
7.9 Primeres trobades amb l'islam	279
7.9.1 Adelard de Bath († c. 1142). Hermann de Caríntia (fl. 1143)	279
7.9.2 Els traductors de Toledo	280
7.9.2.1 Gherardo da Cremona.....	281
7.9.2.2 Johannes Avendaut.....	281
7.9.2.3 Domingo González	282
7.9.3 Les ramificacions gregues	282
7.10 Les primeres influències arabigomusulmanes. Naixement de l'avi- cennisme llatí	283
7.11 Darreres resistències. Alain de Lille (c. 1120-1202 / 1203)	284
7.11.1 L'enigma del <i>Liber XXIV philosophorum</i>	285
Capítol 8. El segle XIII	289
8.1 El corpus filosòfic escolàstic	290
8.1.1 El platonisme.....	290
8.1.2 Aristòtil	292
8.1.3 L'aristotelisme del segle XIII.....	295
8.2 La universitat	298
8.2.1 Organització de la vida universitària.....	302
8.2.2 Els inicis del pensament universitari: els primers mestres... ..	305
8.3 <i>Averroes latinus</i>	310
8.4 La <i>logica modernorum</i>	312
8.4.1 La teoria de la suposició.....	312
8.4.2 Teoria de les conseqüències. Jocs d'obligacions.....	318

8.5 L'escolàstica	320
8.5.1 Albert Magne (1200-1280)	320
8.5.1.1 Albert Magne i la filosofia alemanya	322
8.5.1.2 La felicitat mental.....	324
8.5.2 Bonaventura (1217-1274)	326
8.5.3 Tomàs d'Aquino (1225-1274).....	327
8.5.3.1 L'analogia de l'ésser.....	329
8.5.3.2 Contra Averrois.....	331
8.5.4 Les condemncions universitàries: 1241, 1270, 1277	333
8.5.5 Roger Bacon (?-1294).....	336
Capítol 9. El segle XIV	337
9.1 Joan Duns Escot (1265-1308)	338
9.1.1 Alguns temes del pensament escotista.....	339
9.1.2 L'omnipotència divina.....	340
9.2 Dietrich de Freiberg (1250-1320)	342
9.3 Mestre Eckhart (c. 1260-1328)	343
9.4 Ockham (c. 1285-1349) i l'«occamisme».....	344
9.4.1 Els grans temes de la filosofia occamista. Pansemiótica i «despullament lingüístic del món»	345
9.4.1.1 La lògica en crisi: la querella dels universals.....	349
9.4.1.2 La lògica sobirana: física imaginària i física real....	355
9.4.1.3 Nominalisme i filosofia de la natura.....	356
9.5 Intel·lectualisme, logicisme, evangelisme: l'auge de la política....	360
9.5.1 La universitat com a estructura de poder	361
9.5.2 Dante Alighieri i l'ideal polític de la universitat.....	362
9.5.3 El papa, el rei i l'emperador.....	364
9.5.4 Política i teologia.....	370
Capítol 10. El segle XV	377
10.1 L'emergència de les dones.....	378
10.2 La universitat, presonera i aposta de la política.....	380
10.3 Albertisme, tomisme, nominalisme.....	381
10.3.1 Jean de Maisonneuve o De Nova Domo (?-1418).....	381
10.3.2 Joan Gerson (1363-1429).....	382
10.3.3 Heimeric de Campo (1401-1460)	383
10.4 Nicolau de Cusa (1401-1464).....	384
10.4.1 L'examen crític de l'Alcorà	385
CONCLUSIÓ.....	387

ORIENTACIONS BIBLIOGRÀFIQUES.....	391
Instruments generals.....	391
La <i>translatio studiorum</i>	396
La filosofia bizantina	397
La filosofia a terres de l'islam	400
La filosofia jueva	406
La filosofia llatina	408
RESUM CRONOLÒGIC.....	435
ÍNDEX DE NOMS I DE TÍTOLS.....	443